

**Силабус
навчальної дисципліни**

«ЕТИЧНІ ПРОБЛЕМИ У ФАРМАЦІЇ»

Галузь знань	22 Охорона здоров'я
Спеціальність	226 Фармація, промислова фармація
Освітньо-професійна програма	Фармація
Освітній ступінь	Бакалавр
Статус дисципліни	Вибіркова
Група	I ФМ-21
Мова викладання	Українська
Кафедра, за якою закріплена дисципліна	Фармакології
Викладач курсу	Кандидат фармацевтичних наук, доцент Терещук Софія Іванівна
Контактна інформація викладача	s.terechuk@lma.edu.ua
Консультації	Відповідно до розкладу консультацій. Можливі он-лайн консультації через ZOOM, Meet, або подібні ресурси. Для погодження часу он-лайн консультацій слід писати на електронну пошту викладача або дзвонити.
Сторінка курсу	https://classroom.google.com/c/MjU1MTMwNjIwODEw Код класу vucjvd2
Опис навчальної дисципліни	Кількість кредитів – 3 Загальна кількість годин – 90 Модулів – 1 Рік підготовки – 1 Семестр – II Лекції – 14 год. Семінари – 28 год. Самостійна робота – 48 год.
Коротка анотація курсу	Дисципліна «Етичні проблеми у фармації» є вибірковою дисципліною з спеціальності 226 Фармація, промислова фармація. Навчальну дисципліну розроблено таким чином, щоб надати здобувачам вищої освіти необхідні знання для роботи в фармацевтичних закладах. Предметом вивчення навчальної дисципліни є етичні, біоетичні та деонтологічні аспекти та норми професійної поведінки фармацевтичних працівників.
Мета та цілі курсу	Метою вивчення вибіркової дисципліни «Етичні проблеми у фармації» є формування у майбутніх спеціалістів з фармації системи знань з моралі, фармацевтичної етики, біоетики та фармацевтичної деонтології. Згідно з вимогами освітньої програми студенти повинні знати: <ul style="list-style-type: none"> – історичні аспекти розвитку вчення про етику; – становлення фармацевтичної етики, біоетики, деонтології;

- принципи етичних взаємовідносин: лікар – хворий – фармацевт, фармацевт – колеги, фармацевт – медичний представник, фармацевт – працівники фармацевтичних фірм, фармацевт – представники контролюючих органів;
  - основні положення Належної аптечної практики;
  - основні положення Етичного кодексу фармацевтичних працівників України;
  - стандарти обслуговування відвідувачів (алгоритм спілкування фармацевта із відвідувачем аптеки);
  - основи професійних комунікацій;
  - особливості поведінки людини залежно від типу нервової системи та диференційований підхід до відвідувачів аптек;
  - складові іміджу аптечного закладу;
  - про вплив мотиваційних факторів на діяльність провізорів;
  - про необхідність втілення біоетики в сучасну фармацію та медицини;
  - про етичні критерії ВООЗ щодо просування ЛЗ на ринок, їх мету, сферу використання;
  - про діяльність медичних працівників як інформаційної ланки між виробниками ЛЗ, фірмами-постачальниками ЛЗ і аптечною мережею та лікарями;
  - про адаптацію нових працівників як показник позитивного морально-психологічного клімату;
  - про права та відповідальність фармацевтичних працівників;
  - приклади (події, що трапляються у практичній діяльності) належного та неналежного виконання професійних обов'язків фармацевтичними працівниками;
- вміти:**
- визначати місце фармацевтичної етики, біоетики в системі знань про мораль;
  - формулювати власну думку щодо сучасних досягнень науки та практики в медицині з точки зору етичних аспектів;
  - аналізувати взаємовідносини лікар – хворий – фармацевт з точки зору етичних та біоетичних принципів;
  - характеризувати мовну та психологічну культуру ділового спілкування;
  - використовувати інструменти професійних комунікацій;
  - трактувати основні положення Етичного кодексу фармацевтичних працівників України та інших країн;
  - використовувати алгоритми спілкування фармацевта із відвідувачами аптеки;
  - інтерпретувати вимоги Належної аптечної практики;
  - аналізувати фактори сьогодення, що негативно впливають на діяльність аптек;
  - характеризувати біоетичні аспекти клінічних випробувань ЛЗ;
  - пояснювати етичні критерії ВООЗ щодо просування ЛЗ на ринок, визначати їх мету та сферу використання;
  - аналізувати особливості реклами ЛЗ серед працівників системи охорони здоров'я та населення;
  - пояснювати роль етики бізнесу на сучасному етапі розвитку суспільства;
  - визначати фактори, які впливають на морально-психологічний клімат в організації;
  - вирізняти належне та неналежне виконання професійних обов'язків фармацевтичними працівниками;

	<ul style="list-style-type: none"> – розробляти орієнтований перелік рис професійності та навичок фармацевтичного працівника для належного виконання професійних обов'язків; – пояснювати види відповідальності фармацевтичного працівника.
Програмні результати навчання	Здатність діяти соціально відповідально та громадянсько свідомо, застосовувати знання у практичних ситуаціях. Знання та розуміння предметної області та розуміння професії. Навички використання інформаційних і комунікаційних технологій. Здатність оцінювати та забезпечувати якість виконуваних робіт.
Політика курсу	<p>Дотримання принципів академічної доброчесності. Не толеруються жодні форми порушення академічної доброчесності. Очікується, що роботи студентів будуть самостійними, їх власними оригінальними дослідженнями чи міркуваннями. Для осіб з особливими освітніми потребами ця вимога застосовується з урахуванням їх індивідуальних потреб і можливостей. Під час виконання письмових контрольних робіт, модульних контрольних, тестування, підготовки до відповіді на екзамені користування зовнішніми джерелами заборонено. Виявлення ознак академічної недоброчесності в письмовій роботі студента є підставою для її незарахування викладачем.</p> <p>Дотримання принципів та норм етики і професійної деонтології. Під час занять здобувачі вищої (фахової передвищої) освіти діють із позицій академічної доброчесності, професійної етики та деонтології, дотримуються правил внутрішнього розпорядку Академії. Під час боротьби з епідемією KOVID-19 виконують всі настанови протиепідеміологічного режиму: носять маски, дотримуються соціальної дистанції, використовують антисептики. Ведуть себе толерантно, доброзичливо та виважено у спілкуванні між собою та викладачами.</p> <p>Відвідування занять. Студенти повинні відвідувати усі лекції, семінари/практичні/лабораторні заняття курсу та інформувати викладача про неможливість відвідати заняття.</p> <p>Політика дедлайну. Студенти зобов'язані дотримуватися термінів, передбачених курсом і визначених для виконання усіх видів робіт.</p> <p>Порядок відпрацювання пропущених занять. Відпрацювання пропущених занять без поважної причини відбувається згідно з графіком відпрацювань та консультацій. Відпрацювання пропущених занять з поважної причини може проводитися також улюбий зручний час для викладача.</p> <p>Перескладання підсумкової оцінки з метою її підвищення не допускається, окрім ситуацій передбачених нормативними документами Академії, або неявки на підсумковий контроль з поважної причини.</p>
Теми лекцій	<ol style="list-style-type: none"> 1. Професійна етика фармацевтів. Професійна моральність фармацевтів 2. Основи професійних комунікацій 3. Морально-психологічний клімат в колектив. Стимулювання роботи аптечних працівників 4. Біоетика як сучасний напрямок медицини та фармації 5. Етичні та біоетичні принципи просування лікарських засобів на фармацевтичний ринок 6. Етичні аспекти керівництва трудовими колективами в аптечних/фармацевтичних організаціях 7. Бізнес-етика на підприємствах фармацевтичного ринку. Права та відповідальність фармацевтичного працівника
Теми семінарських занять	<ol style="list-style-type: none"> 1. Професійна етика фармацевтів 2. Професійна моральність фармацевтів 3. Основи професійних комунікацій

	<ol style="list-style-type: none"> 4. Основи професійних комунікацій 5. Морально-психологічний клімат в колективі 6. Стимулювання роботи аптечних працівників 7. Біоетика як сучасний напрямок медицини та фармації 8. Етичні та біоетичні принципи просування лікарських засобів на фармацевтичний ринок 9. Етичні аспекти керівництва трудовими колективами в аптечних/ фармацевтичних організаціях 10. Бізнес-етика на підприємствах фармацевтичного ринку 11. Бізнес-етика на підприємствах фармацевтичного ринку 12. Права та відповідальність фармацевтичного працівника 13. Права та відповідальність фармацевтичного працівника 14. Модульний контроль 1. Етика та деонтологія у фармації
Теми самостійної роботи	<ol style="list-style-type: none"> 1. Методи контролю якості обслуговування фармацевтами відвідувачів аптек 2. Скласти портрет сучасного ідеального фармацевтичного працівника 3. Характеристика моделей поведінки відвідувачів аптек 4. Стандарти обслуговування пацієнтів аптек на основі протоколів МОЗ 5. Помилки фармацевтів аптек та шляхи їх усунення 6. Принципи створення оптимального морально-психологічного клімату в колективі 7. Складові позитивного іміджу аптечного закладу 8. Концепція самолікування в світовій практиці і в Україні 9. Проблеми фальсифікації ліків та шляхи їх усунення 10. Аналіз змісту реклами на лікарські засоби на телебаченні
Література для вивчення дисципліни	<p>Основна (базова):</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Малий В.В. Етика та деонтологія у фармації: навч. посіб. для студентів вищ. навч. закл. / В.В. Малий, З.Р. Сафіуліна, М.М. Кобець, О.С. Самборський. – Харків: НФаУ: Золоті сторінки, 2017. – 248 с. 2. Менеджмент у фармації: Підручник / О.Є. Кузьмін, Б.П. Громовик, Г.Д. Гасюк, О.Р. Левицька, О.Г. Мельник. – за редакцією О.Є. Кузьміна Б.П. Громовика – Вінниця: НОВА КНИГА, 2009. – 439 с. 3. Терешкевич Г.Т. Основи біоетики та біобезпеки: підручник – Тернопіль: ТДМУ, 2014. – 400 с. <p>Додаткова:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Гала Л.О., Бровченко А.І. Дослідження сучасних аспектів діяльності фармацевтичних працівників // Фарм. журнал, 2012, № 2.- С.14-18. 2. Громовик Б.П. Сучасний стан законодавчого забезпечення саморегулювання господарської діяльності та перспективи саморегулювання і державного регулювання фармацевтичної діяльності в Україні / Б.П. Громовик, О.Б. Панькевич // Фармацевтичний часопис. – 2017. – № 3. – С. 97 – 104. 3. Громовик Б.П., Кремінь Ю.І. Особливості реалізації професійних ролей фармацевтичних фахівців в українських реаліях // Управління, економіка та забезпечення якості в фармації.-2020.- № 1(61).- С.42-49. 4. Дуб Л.Р. Критерії вибору аптечного закладу відвідувачами як підґрунтя оцінки якості фармацевтичних послуг / Л.Р. Дуб // Клінічна фармація, фармакотерапія та медична стандартизація. – 2012. – № 4. – С. 144–150. 5. Посилкіна, О.В. Аналіз сучасних тенденцій в управлінні соціальною відповідальністю фармацевтичних підприємств / О.В. Посилкіна, Ю.С. Братішко // Соціальна фармація в охороні здоров'я. – 2016. – Т. 2, № 3. – С. 5–17. 6. Посилкіна О.В. Формування системи показників оцінки соціальної відповідальності фармацевтичного бізнесу / О.В. Посилкіна, Ю.С.

Братішко, Г.В. Кубасова // Клінічна фармація.–2015.–Т.19,№2.–С. 4–8.
 7.Ткаченко Н.О., Громовик Б.П. Моделювання місця і ролі соціальної відповідальності у професійній діяльності фармацевтичних фахівців// Управління, економіка та забезпечення якості в фармації. - 2019.- № 2 (58) .- С.66-72.

Інформаційні ресурси

1. Етичний кодекс фармацевтичних працівників України. [Електр. ресурс]. Режим доступу: <https://www.apteka.ua/article/126803>
2. Меморандум з належної практики інформування про лікарські засоби фахівців сфери охорони здоров'я від 12.07.2012 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.apteka.ua/article/151064>
3. Наказ МОЗ України «Про затвердження протоколів провізора (фармацевта)»№ 875 від 11.10.2013 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://zakon.rada.gov.ua/rada/show/v0875282-13#Text>
4. Новий міжнародний стандарт із соціальної відповідальності ISO 26000. [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.bcdst.kiev.ua/index.php/news/1-latest-news/56>.
5. Правила належної промоції фармацевтичними компаніями лікарських засобів професіоналам охорони здоров'я [Електронний ресурс]. - Режим доступу: <http://www.apteka.ua/article/65892>
6. Про лікарські засоби: Закон України від 04.04.96 р. № 124/96-ВР [Електронний ресурс]. – Режим доступу: [http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/123/96- %D0%B2% D1%80](http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/123/96-%D0%B2%D1%80).
7. Роль фармацевтичного працівника в контексті глобального аптечного ринку [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://farmpalata.com.ua/novyny/rolfarmatsevychnogo-pratsivnyka-v-konteksti-globalnogo-aptechnogo-rynku/>

Поточний та підсумковий контроль

Поточний контроль проводиться у формі усного опитування, письмового експрес-контролю, виступів студентів на семінарських заняття, тестування з використанням набору стандартизованих завдань, контролю обов'язкового виконання самостійної роботи у письмовому вигляді.
 Форми проведення поточного контролю: фронтальне та індивідуальне опитування.
Підсумковий контроль проводиться у вигляді модульного контролю за 100 бальною системою з допомогою Google Classroom

Навчальні методи та техніки, які будуть використовуватися під час викладання курсу

Використовується віртуальне навчальне середовище Google Classroom. Лекції та практичні заняття ведуться за допомогою програм електронної комунікації Zoom, Meet .
 Поточна комунікація з викладачем здійснюється в соціальних мережах Viber, WhatsApp, а також e-mail.

Необхідне обладнання

У звичайному режимі навчання. Вивчення курсу передбачає приєднання кожного студента до навчального середовища MOODLE, або Google Classroom.
У режимі дистанційного навчання під час карантину вивчення курсу додатково передбачає приєднання кожного студента до програм ZOOM, або Meet (для занять у режимі відеоконференцій). У цьому випадку студент має самостійно потурбуватися про якість доступу до інтернету.

Критерії оцінювання

Схема нарахування та розподіл балів						СМО	ПМО	ECTS	За національною шкалою
Поточне оцінювання, МК та самостійна робота									
Модуль 1						СМО	ПМО	ECTS	За національною шкалою
T1	T2	...Tn	САП	МК 1	МО				

4	4	3	73	75	74	74	74	С	добре
---	---	---	----	----	----	----	----	---	-------

$T_1 - T_n$ – теми занять до модульного контролю 1;

САП – середнє арифметичне усіх позитивних оцінок в національній шкалі, яке переводиться у 100 – бальну шкалу;

МК - модульний контроль;

МО (модульна оцінка) – середнє арифметичне САП та МК;

СМО (семестрова модульна оцінка) – це середньоарифметична МО;

ПМО (підсумкова модульна оцінка) – виставляється в кінці вивчення дисципліни за 100 – бальною шкалою, національною шкалою та ECTS.

Шкала оцінювання: національна та ЄКТС

За 100-бальною шкалою	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90-100	відмінно	A
80-89	добре	B
70-79	добре	C
60-69	задовільно	D
51-59	задовільно	E
35-50	незадовільно з можливістю повторного складання	FX
0-34	незадовільно з обов'язковим повторним курсом вивчення дисципліни за зазначений семестр	F

Питання до підсумкового контролю

1. Мораль, визначення і характеристика. Структура і функції моралі.
2. Етика: предмет, визначення. Види етики.
3. Основні концепції етики.
4. Джерела і причини виникнення фармацевтичної та медичної етики.
5. Еволюція поглядів на етику і мораль з давніх часів до сучасності.
6. Поняття деонтології.
7. Моральні стандарти: принципи професійної етики і деонтології у фармації.
8. Історія формування норм фармацевтичної і медичної етики.
9. Сучасні вимоги ВООЗ і кваліфікаційні вимоги до фармацевтичних працівників в Україні.
10. Основні положення Етичного кодексу фармацевтів України.
11. Особливості формування етичної поведінки фармацевтичних працівників.
12. Специфіка етичних і моральних проблем у фармації.
13. Етика спілкування з пацієнтом аптечного закладу.
14. Обов'язкові компоненти сучасного підходу фармацевтичного працівника до пацієнта/клієнта.
15. Моделі та правила взаємовідносин провізорів та фармацевтів з пацієнтом/клієнтом.
16. Моделі поведінки споживачів. Фактори впливу на поведінку пацієнтів в аптечному закладі.
17. Якість надання фармацевтичної допомоги та фармацевтичної послуги.
18. Методи контролю якості обслуговування відвідувачів аптек.
19. Права і обов'язки пацієнтів та фармацевтів в аптечних закладах.
20. Біоетика та її роль у медицині і фармації.
21. Етичні комітети в вітчизняній системі охорони здоров'я: завдання, функції, повноваження, склад учасників.
22. Етичні принципи проведення доклінічних випробувань на тваринах.
23. Права людини і людські цінності в охороні здоров'я.
24. Права пацієнта при лікуванні і організації медичної допомоги.
25. Види клінічних досліджень лікарських засобів.
26. Етичні принципи проведення клінічних випробувань ЛП на людях.
27. Моральні аспекти здійснення досліджень та експериментів на ембріонах, розумово та фізично неповноцінних людях.

	<p>28. Етика бізнесу: поняття, основні принципи і підходи.</p> <p>29. Сучасні перешкоди становлення етики ділових відносин у фармацевтичному секторі галузі охорони здоров'я.</p> <p>30. Соціальна компетентність і відповідальність підприємця.</p> <p>31. Етичне ділове спілкування, його форми і задачі.</p> <p>32. Невербальні символи, компліменти та критика при діловому спілкуванні.</p> <p>33. Етика рекламної і маркетингової діяльності у фармації.</p> <p>34. Критерії ВООЗ щодо просування ЛЗ і сфера їх використання.</p> <p>35. Особливості політики просування ЛЗ серед лікарів, фармацевтичних працівників і населення.</p> <p>36. Принципи етичної реклами.</p> <p>37. Медичні представники та інші засоби просування ЛЗ.</p> <p>38. Етичність заміни ЛЗ в аптеці (терапевтична і генерична заміна ЛЗ).</p> <p>39. Інформація про лікарські препарати, особливості її надання спеціалістам і пацієнтам.</p> <p>40. Концепція самолікування у світовій практиці і в Україні.</p> <p>41. Основні особливості етики в колективі: стосунки в групах, «соціальні ролі» членів колективу.</p> <p>42. Основні особливості етики в колективі: взаємовідносини керівник – колектив.</p> <p>43. Особливості психології людських стосунків у колективі фармацевтичної організації.</p> <p>44. Особливості організаційної культури у фармацевтичних організаціях.</p> <p>45. Етика конфліктних ситуацій: структура, стадії конфлікту і варіанти його вирішення.</p>
Опитування	Анкету з метою оцінювання якості курсу буде надано по завершенню курсу